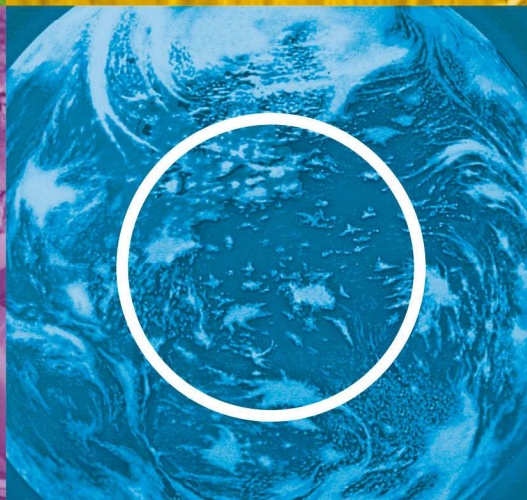

Eco-labels voor visserij en viskweek

Benchmark aan de hand van FAO-richtlijnen

LEI

WAGENINGEN UR

Eco-labels voor visserij en viskweek

Benchmark aan de hand van FAO-richtlijnen

Birgit de Vos

Alex Bikker

Katrine Soma

LEI-nota 10-095

Juli 2010

Projectcode 2272000078

LEI, onderdeel van Wageningen UR, Den Haag

Het LEI kent de volgende onderzoeksvelden:

Sector & Ondernemerschap

Regionale Economie & Ruimtegebruik

Markt & Ketens

Internationaal Beleid

Natuurlijke Hulpbronnen

Consument & Gedrag

Eco-labels voor visserij en viskweek; Benchmark aan de hand van FAO-richtlijnen

Vos, B.I. de, A.M. Bikker en K. Soma

LEI-nota 10-095

31 p., bijl.

Project BO 12-04-001-005 H.AKV-044, Helpdesk

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van het LNV-programma Beleidsondersteunend Onderzoek; Thema: Verduurzaming Visserij, cluster: Verduurzaming Visserij.

© LEI, onderdeel van stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2010
Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Het LEI is ISO 9001:2008 gecertificeerd.

Inhoud

Woord vooraf	6
1 Achtergrond	7
2 Vraagstelling	8
3 Doelstelling	9
4 Methoden	10
5 Resultaten	11
6 Conclusies	13
7 Aanbevelingen	14
Bronvermelding	15
Bijlage 1	17
Bijlage 2	27
Bijlage 3	30

Woord vooraf

In deze nota wordt de vraag beantwoord in hoeverre de volgende eco-labels: Marine Stewardship Council (MSC), Friend of the Sea (FOS), KRAV, Naturland, SKAL en Milieukeur voldoen aan de richtlijnen van de FAO. Dit onderzoek betreft een quick scan uitgevoerd door Birgit de Vos, Alex Bikker en Katrine Soma, allen onderzoekers in dienst van het LEI. Het is uitgevoerd in opdracht van de Directie AKV/Zeevisserij (contactpersoon Patricia de Vries) van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna LNV).

Prof.dr.ir. R.B.M. Huirne
Algemeen Directeur LEI

1 Achtergrond

Dit najaar zal voor de tweede keer de regeling 'Certificering in de visketen' opgesteld worden. Dit is een vervolg op de regeling die van 1 september 2009 tot en met 31 december 2009 werd opgesteld. Deze regeling bood een samenwerkingsverband van visserijondernemingen of een beroepsorganisatie of een combinatie van deze partijen de mogelijkheid om subsidie krijgen voor de certificering van milieuvriendelijke gevangen vis of milieuvriendelijk gekweekte schelpdieren (brochure certificering in de visketen, 2009). Het verschil tussen de regeling van 2009 en de nieuw open te stellen regeling van 2010 is dat in 2010 de regeling niet alleen zal gelden voor zee- en kustvisserij, maar op verzoek van de Tweede Kamer ook voor binnenvisserij en aquacultuur. Alleen certificeringstrajecten voor eco-labels/duurzaamheidskeurmerken die voldoen aan de FAO-richtlijnen 'Guidelines for the eco-labeling of fish and fishery products from marine capture fisheries' komen voor financiering in aanmerking.

2 Vraagstelling

De oorspronkelijke vraag zoals geformuleerd door LNV luidt: In hoeverre voldoen MSC, FOS, KRAV, Naturland, SKAL en Milieukeur aan de FAO-richtlijnen 'Guidelines for the ecolabelling of fish and fishery products from marine capture fisheries' en dan met name de richtlijnen die zich richten op:

- 'standard setting structures & procedures';
- 'stakeholder participation in standard setting';
- 'accreditation and certification structures';
- 'accreditation and certification procedures'.

Bovenstaande indeling is afkomstig uit een rapport dat door Accenture in opdracht van het WNF is uitgevoerd in 2009. Dit komt echter niet één op één overeen met de indeling zoals deze gebruikt wordt in de FAO-richtlijnen. Omdat het Accenture-rapport naast de FAO-richtlijnen ook 'eigen' criteria toepast in hun benchmark en dit onderzoek alleen de FAO-richtlijnen als maatlat hanteert, wordt in deze notitie dan ook de indeling gebruikt zoals deze in de FAO-richtlijnen wordt weergegeven. Het gaat hier om:

- 'General principles';
- 'Procedural and institutional aspects';
- 'Guidelines for certification';
- 'Guidelines for certification bodies'.

LNV wil in lijn met de FAO-richtlijnen alleen subsidie verlenen aan schema's die werken volgens onafhankelijke 3e-partijcertificering, als volgt gedefinieerd door de FAO: *Person or body that is recognized as being independent of the parties involved, as concerns the issue in question* (ISO/IEC Guide 2: 1996). Deze definitie wordt verder geconcretiseerd door de FAO onder de 'guidelines for certification; normative references 104 (ISO/IEC Guide 62) en 105 (ISO/IEC Guide 65). ISO Guide 62 is als volgt gedefinieerd:

'General requirements for a third-party body dealing with certification/registration of quality systems has to meet if it is to be recognized as competent and reliable'

en ISO/IEC Guide 65: 1996, EN45011 als

'This standard specifies requirements, the observance of which is intended to ensure that certification bodies operate third-party certification systems in a consistent and reliable manner, thereby facilitating their acceptance on a national and international basis and so furthering international trade.'

Werken conform ISO guide 62 of 65 wil zeggen dat het certificaat moet worden toegekend door onafhankelijke certificeringsbureaus die geaccrediteerd zijn conform ISO Guide 62 of 65.

In eerste instantie betrof de vraag van LNV alleen de eco-labels die zich op visserij richten, namelijk: MSC, FOS, KRAV en Naturland, omdat de FAO-richtlijnen ook alleen betrekking hebben op de visserij en niet op aquacultuur. Op verzoek van LNV zijn echter in latere instantie SKAL en Milieukeur toegevoegd, die zich richten op certificering van aquacultuurproducten. Dit is mogelijk omdat de vraag van LNV met name gaat over processen van standaardsetting, de onafhankelijkheid en de participatie van stakeholders en niet over de ecologische criteria die verschillen tussen visserij en aquacultuur. Ook met de eco-labels van FOS en Naturland kan de aquacultuur worden gecertificeerd.

3 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is een onafhankelijke benchmark uit te voeren van de volgende 6 eco-labels: MSC, FOS, KRAV, Naturland, SKAL en Milieukeur voor de zee- en binnenvisserij en aquacultuur. De criteria op basis waarvan deze benchmark moet plaatsvinden zijn door LNV vastgesteld. Het gaat hier om de FAO-richtlijnen voor eco-labelling. Een onafhankelijke benchmark op basis van FAO-richtlijnen is nog niet voorhanden, hoewel er wel eerdere pogingen zijn gedaan (MRAG, 2010; Accenture, 2009; UNEP, 2009; Greenpeace, 2009; Greenpeace, 2009).

Deze onderzoeken zijn veelal uitgevoerd door NGO's die naast de FAO ook eigen richtlijnen hebben. Hun uitkomsten worden integraal gepresenteerd, waardoor niet zichtbaar is welke labels aan de FAO-richtlijnen voldoen en welke niet. Het MRAG-rapport behandelt als enige afzonderlijk een aantal FAO-richtlijnen, met name die over 3e-partijcertificering, de betrokkenheid van stakeholders en de ecologische standaarden. Dit doen ze echter alleen voor MSC, FOS en Naturland. Bovenstaande rapporten zijn dus slechts gedeeltelijk bruikbaar gebleken voor dit onderzoek.

4 Methoden

Voor dit onderzoek zijn de criteria van de zes eco-labels bestudeerd en vergeleken met de FAO-richtlijnen. Op deze manier is inzichtelijk gemaakt in hoeverre de FAO-richtlijnen in de betreffende eco-labels werden genoemd. Er is dus alleen gekeken naar, of en aan welke richtlijnen werd gerefereerd in de betreffende eco-labels. Gezien de korte duur en de budgettaire beperkingen is niet gecontroleerd of deze richtlijnen ook daadwerkelijk in de praktijk zijn uitgevoerd. Alleen door middel van een audit op basis van praktijk en proces van certificeren zou daadwerkelijk inzicht verkregen kunnen worden in de uitvoering van wat is voorgeschreven. Daarnaast werd het onderzoek bemoeilijkt door het feit dat sommige van de FAO-richtlijnen voor meerdere interpretaties vatbaar zijn en ze soms meerdere aspecten in één richtlijn bevatten.

Naast deze desk studie is ook contact gezocht met verantwoordelijke/vertegenwoordigende personen van de betreffende eco-labels en met de Raad voor Accreditatie. De volgende vragen zijn hierbij gesteld:

Aan de Raad voor Accreditatie:

- Komen de FAO guidelines for certification and for certification bodies overeen met de normen uit ISO Guide 62 en/of ISO Guide 65?
- Hoe is het accreditatieproces ingericht en naar welke ISO-normen wordt verwezen?

Aan de betreffende labels:

- Voldoet het betreffende label aan de FAO-richtlijnen?
- Zo ja, aan welke en waar kunnen we dit vinden?

5 Resultaten

De resultaten van dit onderzoek zijn te vinden in bijlage 1 waarin alle FAO-richtlijnen afzonderlijk behandeld worden voor de betreffende schema's. Per richtlijn is aangegeven of en waar dit voor het betreffende schema genoemd wordt. Waar cellen blanco zijn betekent dit dat de betreffende richtlijn niet gevonden is in het schema, waar cellen beschreven zijn betekent dit dat de richtlijnen overeenkomen met wat er in het schema staat.

Het gaat om de volgende onderdelen uit de FAO-richtlijnen:

- General Principles;
- Procedural and institutional aspects;
- Guidelines for certification;
- Guidelines for certification bodies.

In bijlage 1 zijn de eerste drie onderdelen behandeld en ingevuld voor de betreffende eco-labels. Bij de 'general principles' gaat het met name om de vraag of de eco-labels voldoen aan internationale regelgeving, of ze open staan voor de markt, of ze vrijwillig zijn, of ze aansluiten bij de markt en of ze communiceren met betrouwbare informatie. Alle 6 eco-labels voldoen aan het merendeel van de richtlijnen van de general principles.

De 'procedural and institutional aspects' gaan voornamelijk over 3 principes: 1) het certificatieproces, 2) accreditatie van onafhankelijke certificerende instanties en 3) certificatie van visserij en keten (chain of custody) conform de vereiste procedures. Dit wordt door alle labels met uitzondering van Naturland conform de FAO-guidelines voorgeschreven. Naturland was tot augustus 2009 voor het certificeringsschema visserij ISO 65 geaccrediteerd, maar dit is tijdelijk opgeschort. In september 2010 vindt een nieuwe audit plaats (volgens informatie Naturland). In het aquacultuurcertificeringsschema wordt vermeld dat Naturland in 1998 accreditering volgens Europese standaard DIN EN45011/ISO 65 heeft ontvangen. Naturland is eveneens volgens criteria van het IFOAM-accreditatieprogramma geaccrediteerd door de International Organic Accreditation Services (IOAS). Volgens de FAO is IOAS 'an independent NGO which ensures global equivalency of certification programmes and attempts to harmonize standards, whilst taking into consideration local differences'.

De guidelines for certification betreffen met name de certificering van visserij en de certificering van de keten door geaccrediteerde certificeringsinstanties. Dit schrijven alle labels met uitzondering van Naturland voor.

In bijlage 2 staan de Guidelines for certification bodies. MSC, FOS, KRAV, SKAL en Milieukeur werken conform onafhankelijke, 3e-partijcertificering daar zij voorschrijven dat de betrokken certificerende instanties geaccrediteerd dienen te zijn conform EN45011 (ISO/IEC Guide 65). Deze schrijft algemene eisen voor waaraan een derdepartij-instelling die een certificatiesysteem beheert, moet voldoen om als bekwaam en betrouwbaar te worden erkend (dit volgens het Nederlands normalisatie instituut - www.nen.nl). We gaan ervan uit dat de accreditation bodies de FAO Guidelines voor Certification Bodies (108 tot en met 151) voldoende in beeld brengen, vandaar dat wij deze richtlijnen verder niet ingevuld hebben. Alleen in de 'Standards for Sustainable Capture fishery' van Naturland is geen verwijzing opgenomen naar ISO Guide 62 of 65.

De FAO-richtlijnen schrijven voor dat het label internationaal beschikbaar dient te zijn. SKAL en Milieukeur richten zich echter beiden op de Nederlandse markt, de websites zijn ook volledig in het Nederlands. Hoewel KRAV zich in eerste instantie alleen richtte op het certificeren van Scandinavische visserijen, heeft men aangegeven dat men het label ook openstelt voor visserijen buiten Scandinavië.

Ook is geprobeerd de dubbele richtlijnen eruit te filteren (zie bijlage 3) en de richtlijnen die vaag omschreven waren, dat wil zeggen: voor meerdere interpretaties vatbaar, zijn niet ingevuld. Voor de overige niet-ingevulde cellen in bijlage 1 betekent dit dat de richtlijn niet teruggevonden is in het betreffende eco-label.

Eco-labels zijn geen statische voorschriften, maar werken continu aan verbeteringen. Zo heeft MSC in 2006 een aanpassing gemaakt na het verschijnen van de FAO-richtlijnen in 2005. Voorheen had MSC naast een 'standardsetting function' ook een 'accreditation function'. Sinds 2006 zijn deze zaken gescheiden; de accreditatiefunctie is afgestoten en wordt nu verzorgd door een onafhankelijke partij. Bij SKAL zijn we uitgegaan van het publieke eco-label zoals dat vanaf 01-07-2010 geldt. Hierdoor zijn de certificeringsschema's van SKAL openbaar geworden. Voor deze datum betrof het een privaat programma. Tot slot werkt FOS sinds 2006 met geaccrediteerde certificeringsbureaus die het certificaat toekennen. Hierdoor voldoet FOS aan de criteria voor onafhankelijke 3e-partijcertificering.

6 Conclusies

Op basis van deze benchmark is duidelijk geworden dat geen van de onderzochte eco-labels volledig voldoet aan alle FAO-richtlijnen. Op specifieke onderdelen kunnen ze echter wel in meer of mindere mate voldoen. De belangrijkste onderdelen welke in deze benchmark zijn onderzocht zijn:

- General Principles;
- Procedural and institutional aspects;
- Guidelines for certification;
- Guidelines for certification bodies.

De 'general principles' gaan er met name om dat de eco-labels voldoen aan internationale regelgeving, of ze open staan voor de markt, of ze vrijwillig zijn, of ze aansluiten bij de markt en of ze communiceren met betrouwbare informatie. Alle 6 eco-labels voldoen aan het merendeel van de richtlijnen van de general principles.

De 'procedural and institutional aspects' gaan voornamelijk over 3 principes: 1) het certificatieproces, 2) accreditatie van onafhankelijke certificerende instanties en 3) certificatie van visserij en keten (chain of custody) conform de vereiste procedures. Dit schrijven alle eco-labels met uitzondering van Naturland voor.

De guidelines for certification betreffen met name de certificering van visserij en de certificering van de keten door geaccrediteerde certificeringsinstanties. Dit schrijven alle eco-labels met uitzondering van Naturland voor.

Het meest belangrijke onderdeel is volgens de opdrachtgever dat het eco-label op onafhankelijke wijze wordt getoetst (geaccrediteerde 3e-partijcertificering conform ISO Guide 62 of 65) en dat bij de ontwikkeling en beheer van eco-labels voldoende stakeholders betrokken zijn. Het eerste aspect wordt door alle labels, met uitzondering van Naturland, 'Standards for Sustainable Capture Fishery' voorgeschreven. Naturland is echter wel geaccrediteerd door de IOAS. Het tweede aspect wordt door alle labels genoemd.

Kanttekeningen bij deze conclusie zijn dat de richtlijnen van de eco-labels zelden 1 op 1 overeenkomen met de FAO-richtlijnen. In bijlage 1 is aangegeven waar de antwoorden te vinden zijn en hierbij zijn we uitgegaan van positieve bewijslast. Dit betekent dat wanneer de cel niet is ingevuld er geen informatie over gevonden is.

Daarnaast is het belangrijk te signaleren dat het moeilijk blijkt te zijn om vanuit beschrijvende voorwaarden in eco-labels te interpreteren of in de praktijk daadwerkelijk aan de FAO-richtlijnen wordt voldaan. Ook zijn sommige van de FAO-richtlijnen voor meerdere uitleg vatbaar, bevatten ze soms meerdere aspecten in één richtlijn en komen sommige richtlijnen meerdere keren voor. Deze richtlijnen hebben we daarom niet in kunnen vullen (bijlage 3).

7 Aanbevelingen

Aan de hand van de uitkomsten van deze studie constateren wij dat alleen inzicht kan worden verkregen in de daadwerkelijke uitvoering van wat bij de verschillende eco-labels wordt voorgeschreven, middels een benchmark op basis van praktijk en proces van certificeren. Accreditatiekennis en kennis van certificeringsprocessen zijn hierbij essentieel. Echter, het feit dat de FAO-richtlijnen niet altijd even helder of eenduidig zijn maakt het complex een goede benchmark uit te voeren welke een juiste weergave geeft. Om een benchmark gemakkelijker uitvoerbaar te maken, zouden de FAO-richtlijnen beter afgestemd kunnen worden op de ISO Guides. Ook zouden de FAO-richtlijnen geactualiseerd dienen te worden. Zo wordt bijvoorbeeld ISO/IEC Guide 2: 1996 nog steeds genoemd door de FAO, terwijl deze is ingetrokken en vervangen door ISO/IEC Guide 2: 2004.

Bronvermelding

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Dienst Regelingen. Brochure certificering in de visketen, 2009.

Websites

- www.nen.nl
- www.accreditaion-services.com

Eerdere benchmarks

- MRAG. Review of Fish Sustainability Information Schemes. Final Report. Prepared for the Fish Sustainability Group, January 2010.
- Accenture Development Partners (ADP). Assessment of On-Pack, Wild-Capture Seafood Sustainability Certification Programmes and Seafood Ecolabels. In opdracht van WNF. Full Report, December 2009.
- United Nations Environment Programme (UNEP). Certification and Sustainable Fisheries, 2009.
- Greenpeace Assessment of the Marine Stewardship Council (MSC) Fisheries Certification Programme, June 2009.
- Greenpeace Assessment of the Friend of the Sea Fisheries and Aquaculture Certification Programme, June 2009.

KRAV

- Standards for KRAV-certified production, January 2009.
- Standards for ecolabelling of fish and fishing - second draft for consideration.

Websites

- www.krav.se
- www.krav.se/system/spraklankar/in-english/krav/

MSC

- MSC Standard setting procedure: The development and approval of MSC international standards.
- Eco-label licensing system - categories of eco-label use and charges.
- MSC Principles and criteria for sustainable fishing.
- MSC Chain of custody standard.
- A stakeholder's guide to the Marine Stewardship Council.
- MSC Objections procedure.
- MSC Developing World Fisheries Programme: Protecting fisheries, improving livelihoods.
- ISAEI Code of Good practice for setting social and environmental standards, Public version 4 January 2006.
- ASI Controlled list of MSC Certification Program Scheme Documents.
- ASI Guidance on interpretation of Accreditation Procedure for MSC Program.
- MSC Accreditation Manuel version 5.1 (1 May 2010).

Websites

- www.msc.org/
- www.msc.org/documents
- www.accreditation-services.com/

FOS

- Rules for the certification of products from sustainable fishing and aquaculture activities against friend of the sea standards.
- Certification and Accreditation Procedure.
- Friend of the sea objections procedure (last update 01-01-2009).
- Traceability and Chain of Custody Procedure.

Website

- www.friendofthesea.org

Naturland

- Naturland Standards for Sustainable Capture Fishery, 5/2010.
- Naturland Standards for Organic Aquaculture, 05/2010.
- E-mail met daarin de antwoorden op de vragen (twee e-mails van Stefan Bergleiter op 20-05-2010 en 17-06-2010).

Website

- www.naturland.de

SKAL

- Verordening 834/2007 inzake biologische productie.
- Verordening 889/2008 uitvoeringsbepalingen biologische productie.
- Verordening 710/2009 uitvoeringsbepalingen aquacultuur (deze verordening wordt per 1 juli 2010 toegevoegd aan de 889/2008).
- Skal-reglement verwerking biologische vis, schaaldieren en schelpdieren (vervalt per 1 juli 2010).
- Huidig privateprogramma loopt tot 1 juli 2010. Na deze datum is het publiek.

Website

- www.skal.nl

Milieukeur

- Certificatieschema voor dierlijke producten, criteria voor Milieukeur (1 februari 2010 - 1 februari 2012, MK.3).

Website

- www.smk.nl

Bijlage 1

Benchmark van eco-labels op basis van FAO-richtlijnen

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK	
FAO Guidelines							
<i>General Principles</i>							
2.1	Be consistent with international regulations (UN Convention on the Law of the Sea, UN Fish Stocks Agreement, FAO Code of Conduct, WTO rules).	See chapter 1 and 2 in Standards for eco-labelling of fish and fishing - second draft for consideration	Addressed on the Web as well as in: MSC Standard setting procedures	See criteria (refer to FAO guidelines)	Legal framework and management (4)	Alg. 31 en art. 1.4	7. Wetgeving
2.2	Recognize the sovereign rights of States and comply with all relevant laws and regulations.	See 2.1	See 2.1		See 4.1	verordening 31 en art. 1.4	7. Wetgeving
2.3	Be of a voluntary nature and market-driven.	KRAV's rules in Swedish on web insists that it is voluntary	Voluntary	Voluntary	Voluntary and under economically acceptable conditions	Voluntary per 1 juli publiek programma	1 t/m 4
2.4	Be transparent, including balanced and fair participation by all interested parties.	Anyone who contacts KRAV through the Web will get a professional and inclusive treatment, source: Lars Hallbom, KRAV	See summary, part of main objective in: MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	See Technical Committee	See web certification committee	Art. 37.1	Informatieuitwisseling 0,5

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
2.6 Provide the opportunity to enter international markets.	The ecolabels for fish is mean to Scandinavian countries, source: Lars Hallbom, KRAV	See A scope in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	FOS is available at international markets	Naturland is available at international markets	Publiek per 1 juli per lidstaat vastgesteld door DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE	Dutch scheme
2.7 Establish clear accountability for the owners of schemes and the certification bodies in conformity with international standards.	ISO Guide 65: 1996/45011	ISO Guide 65:1996/ISO 17011	ISO 45011	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27.5c EN45011 ISO Guide 65	0.1 - 0.4 EN45011
2.8 Incorporate reliable, independent auditing and verification procedures.	ISO Guide 65: 1996/45011	ISO Guide 65: 1996/ISO 17011	ISO 19011+ 4. Maintenance of certification	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27.5c EN45011 ISO Guide 65	0.1 - 0.4 EN45011
2.12 Ensure that labels communicate truthful information.	Krav means requirement in Swedish. This links to existing requirements humans may have for the environment	The MSC has one of the more informative labels	1. Traceability and COS procedures	Logo license agreement	Art. 23, 24 en 25	4. externe communicatie

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
<i>Procedural and Institutional Aspects</i>						
33. Drawing on available guides, especially ISO, any ecolabelling scheme should encompass 3 principles:	ISO Guide 65: 1996/45011	ISO Guide 65:1996/ISO 17011	ISO 65/45011 ISO/IEC 17011	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	EN45011 ISO Guide 65	EN45011
33. (1) The setting of certification standards.	ISO Guide 65: 1996/45011	MSC standard setting procedure: The development and approval of MSC International standards	ISO 45011 and ISO 65	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27 EN45011 ISO Guide 65	0.1 45011
33. (2) The accreditation of independent certifying bodies.	ISO Guide 65: 1996/45011	ISO Guide 65: 1996/ISO 17011	5. Accreditation	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27 EN45011 ISO Guide 65	0.1 and 0.2 EN45011
33. (3) The certification that a fishery and the product chain of custody are in conformity with the required standard and procedures.	On the Webepage: See chapter 2.2, Certification, in KRAVs rules 2010	MSC has Guides to MSC assessment and certification - for fisheries and Chain of Custody	1.1 General definitions	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27 EN45011 ISO Guide 65	6. borging EN45011

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
39. The owner of an ecolabelling scheme should engage an independent specialist accreditation body to take on the task of accreditation of certification bodies.	ISO Guide 65:1996/45011: KRAV uses: IOAS (International Organic Accreditation Service)	ISO Guide 65:1996/ISO 17011	5. Accreditation	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27 EN45011 ISO Guide 65	0.1 and 0.2 EN45011
45. Where there is no standard-setting body, the organizational structure of a standard-setting arrangement should include, inter alia, a technical committee of independent experts and a consultation forum whose mandates are established.	Council of experts: See chapter 1.2 Decision making organization in: Standards for eco-labelling of fish and fishing - second draft for consideration	TAB (Technical advisory board): Chapter 1.1 in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	Advisory Board	See web certification committee	Art. 37.1	www.smk.nl
47. Standard-setting organizations or arrangements should carry out their activities in a transparent fashion and following written rules of procedure. Procedural rules should contain a mechanism for the impartial resolution of any substantive or procedural disputes about the handling of standard-setting matters.	The standard setting procedures are still internal, source: Lars Hallbom, KRAV	MSC standard setting procedure: chapter 8: The development and approval of MSC International standards	Objections procedure		Art. 30	0.7 critical major/minor
49. Once a standard has been adopted, it should be promptly published and should be accessible on the Internet.	Web: Regelkommitteéns protokoll	Web: Newsroom	See Technical Committee	Web	Per 1 juli publiek	0,5

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
51. A notice of existence of the work programme should be published in a national or, as may be, regional or international publication of standardization activities and/or should be accessible on the Internet whenever possible.	Web: Om KRAV	Web: About us	Web	Web Naturland Standards	Per 1 juli publiek	www.smk.nl
52. On the request of any interested party, the standardizing organization or arrangement should promptly provide, or arrange to provide a copy of its standard setting procedures, most recent work programme, draft standard or final standard.	Web: Om KRAV	Web: About us Source: MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	Web	Web Naturland Standards	Per 1 juli publiek	www.smk.nl
53. Translations into English, French or Spanish of standard setting procedures, most recent work programme, draft standards or final standards should be provided upon request, within the means of the standard-setting body or arrangement.	Web: Swedish/ English	Web: English, Spanish, French, Danish, Swedish, German, Dutch, Italian	English on website	Web: English, Spanish and German	Dutch on website	Dutch on website
54. Standard-setting arrangements or organizations should ensure balanced participation by independent technical experts and by representatives of interested parties in the standard development, revision and approval process. Development of standards of sustainable fisheries should, wherever possible, include representatives of fisheries management authorities, the fishing industry, fishworkers organizations, the scientific community, environmental interest groups, fish processors, traders and retailers as well as consumer associations.	Anyone who contacts KRAV through the Web will get a professional and inclusive treatment, source: Lars Hallbom, KRAV	Coordinated by International Policy Director: In chapter 1.5.2. in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	Criteria and procedures	See 3. Standards	Art. 37.1	www.smk.nl

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
56. Standardizing arrangements or organizations should have written procedures to guide decision-making.	See chapter 1.2 Decision making or organization in: Standards for eco-labelling of fish and fishing - second draft for consideration	See chapters 5 & 6 in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	web	1. Contracts and certification procedure	Art. 15 productievoorschriften aquacultuurdieren	1-3 en 14 specifieke eisen
57. Before adopting a standard, the standardizing organization or arrangement should allow a period of at least 60 days for the submission of comments on the draft standard by interested parties No later than the start of the comment period, the standardizing organization or arrangement should publish a notice announcing the period for commenting in a national or, as may be, regional or international publication of standardization activities and/or on the Internet.	The standardsetting procedures are still internal, source: Lars Hallbom, KRAV	See section 1.10.4 in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards		3. Standards	Per 1 juli publiek	www.smk.nl
58. The standardizing organization or arrangement should take into account, in further processing of the standard, the comments received during the period for commenting. The reply should include an explanation why a deviation from relevant national or international standards is necessary.	The standardsetting procedures are still internal, source: Lars Hallbom, KRAV	See section 1.10.1 in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	Through Technical Committee	3. Standards	Per 1 juli publiek	www.smk.nl
59. Proper records of standards and development activity should be prepared and maintained. The standard setting organization or arrangement should identify a central focal point for standards-related enquiries and for submission of comments. Contact information for this focal point should be made easily available including on the Internet.	Web: Regelkomiténs protokoll	See chapter 11 in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	Web	Web	Per 1 juli publiek	0.5 en 12

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
60. Standards should be reviewed at regular published intervals and, if appropriate, revised following such reviews. Certified fisheries should be given a period of at least three years to come into compliance with the revised standards.	The standardsetting procedures are still internal, source: Lars Hallbom, KRAV	See chapter 7 in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	Every year and every three years		Per 1 juli publiek	Geldigheid 2 jaar
61. Proposals for revisions can be submitted by any interested party and should be considered by the standard-setting organization or arrangement through a consistent and transparent process.	The standardsetting procedures are still internal, source: Lars Hallbom, KRAV	See chapter 8 in MSC Standard setting procedures: The development and approval of MSC International standards	Through technical committee	3. Standards	Art. 37.1	www.smk.nl
64. Means that certification bodies should be accredited. ISO Guide 61.	ISO Guide 65: 1996/45011	ISO Guide 65:1996/ISO 17011	5. Accreditation	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27.5c EN45011 ISO Guide 65	0.1 en 0.2 erkenning RVA
<i>Guidelines for certification</i>						
100. Certification is the procedure by which a third party gives written assurance that a fishery conforms with the relevant standard and that a proper chain of custody is in place. Impartial certification.	Web: Certifying	Source: see section called: 'Committees responsible for this Standard' and section 2 in: MSC Chain of Custody standard	1,3	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27.5c EN45011 ISO Guide 65	0,2

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
101. There are two types of certification, certification of the fishery itself and certification of the chain of custody between the time the fish is harvested and the time the fish or fishery product is sold to the final consumer. Separate certificates may be issued for the fishery and for the chain of custody.	Three types: Web: Krav has three programs for certification for: 1) fishers, 2) traders and 3) processors	Two types: 1) MSC environmental standard for sustainable fishing and 2) MSC chain of custody standard for seafood traceability	1,2		Art. 15 en art. 19	5. en 14
102. Two types of assessments are required for certification: 1) conformity assessment of whether a fishery conforms with the standard and related certification criteria and 2) chain of custody assessment of whether adequate measures are in place to identify fish from a certified fishery at subsequent stages of fish processing, distribution and marketing.	See 101	Two types: 1) MSC environmental standard for sustainable fishing and 2) MSC chain of custody standard for seafood traceability	1,2		Art. 15 en art. 19	5. en 14
103. Fish and fishery products that are labelled to indicate to the consumer their origin from a sustainable fishery require both types of assessments and certificates.	See 101	MSC-labelled seafood comes from, and can be traced back to, a sustainable fishery.	1. Traceability and COS procedures		Art. 23, 24 en 25	11. kanalisatie, identificatie en traceerbaarheid.
105. ISO/IEC Guide 65, General requirements for bodies operating product certification systems. 1996.	ISO Guide 65: 1996/45011	ISO Guide 65: 1996/ISO 17011	4. Certification Procedures	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998	Art. 27 EN45011 ISO Guide 65	EN45011

Scheme	KRAV	MSC	FOS	Naturland	SKAL	SMK
FAO Guidelines						
107. The tasks of carrying out conformity and chain of custody assessments should be undertaken by recognized and accredited certification bodies.	ISO Guide 65: 1996/45011	ISO Guide 65: 1996/ISO 17011 accredited by ASI, not a member of IAF	3.1 Certification and Accreditation Procedures	ISO Guide 65 is currently on hold for capture fishery. Received accreditation for aquaculture in 1998. IFOAM and USDA accreditation	Art. 27.5c EN45011 ISO Guide 65	0.1 en 0.2 erkenning RVA

Bijlage 2

Guidelines for certification bodies

Guidelines for certification bodies	
108.	The certification body should be legally and financially independent from the owner of the ecolabelling scheme.
109.	The certification body and its assessment and certifying staff, whether directly employed by the certification body or sub-contracted by it, should have no commercial, financial or any other interest in the fishery or chain of custody to be assessed other than for its certification services.
110.	The certification body should ensure that different personnel conduct the certification decision and the certification assessments.
111.	The certifying body should not delegate authority for granting, maintaining, extending, reducing, suspending or withdrawing certification to an outside person or body.
112.	Access to the services of the certification body should be open to all types of fisheries.
113.	The certification body should have adequate financial resources and stability for the operation of a certification system and should maintain appropriate arrangements to cover liabilities arising from its operations and/or activities.
114.	The certification body should employ a sufficient number of personnel having the necessary education, training, technical knowledge and experience for performing conformity and/or chain of custody assessments in fisheries.
115.	Information on the relevant qualifications, training and experience of each member of the personnel involved in the certification process should be maintained by the certification body. Record of training and experience should be up to date.
116.	When a certification body decides to sub-contract work related to certification to an external body or person, the requirements for such an external body should be no less than for the certification body itself.
117.	The certification body should be a legal entity and have clear and effective procedures for handling applications for certification of the fishery and/or the chain of custody. In particular, the certification body should maintain and provide to the applicants and certified entities: <ul style="list-style-type: none"> - a detailed description of the assessment and certification procedure; - the documents containing the requirements for certification; - the documents describing the rights and duties of certified entities.
118.	A properly documented contractual or equivalent agreement describing the rights and duties of each party should be drafted between the certification body and its clients.
119.	The certification body should have: <ul style="list-style-type: none"> - defined objectives and commitment to quality; - policies and procedures for quality documented in a quality manual; - an established effective, appropriate system for quality.
120.	The certification body should conduct periodic internal audits covering all procedures in a planned and systematic manner to verify that the certification system is implemented and effective.
121.	The certification body may receive external audits on relevant aspects. The results of the audits should be accessible by the public.
122.	The certification body should have a policy and procedures for retaining records for a period consistent with its contractual, legal or other obligations.
123.	The certification body should ensure that, in the event of changes, all affected parties are notified.
124.	The certification body should make appropriate documents available on request.
125.	The certification body should maintain a written fee structure for applicants and certified fisheries which should be available on request.
126.	The certification body should have adequate arrangements, consistent with applicable laws, to safeguard confidentiality of the information obtained.
127.	Where the law requires information to be disclosed to a third party, the client should be informed of the information provided, as permitted by the law.

Guidelines for certification bodies	
128.	The certification body should carry out periodic surveillance and monitoring at sufficiently close intervals to verify that certified fisheries and/or certified chains of custody continue to comply with the certification requirements.
129.	The certification body should require the client to notify it promptly of any intended changes to the management of the fishery, or the chain of custody, or other changes which may affect conformity.
130.	The certificate body should have procedures to conduct reassessments in the event of changes.
131.	The period of validity of a certificate should not exceed five years in the case of a fishery and three years in the case of the chain of custody.
132.	On the basis of prior regular monitoring and auditing exercises and a full reassessment, the validity of certification can be renewed up to the time limits of five years in the case of a fishery and three years in the case of the chain of custody.
133.	The certification body should specify the conditions under which certification may be suspended or withdrawn, partially or in total, for all or part of the scope of certification.
134.	The certification body should require that a certified fishery and/or chain of custody upon suspension or withdrawal of its certification (however determined), discontinues use of all advertising matter that contains any reference thereto and returns any certification documents as required by the certification body. The certification body should also be responsible for informing the public about the withdrawal or suspension after the appeals process is exhausted.
135.	Chain of custody procedures are implemented at the key points of transfer. At each point of transfer, which may vary according to the type of fish or fishery product traded, all certified fish or fishery products must be identified and/or segregated from non-certified fish or fishery products.
136.	The certification body should ensure that a recipient of certified fish or fishery products should maintain pertinent chain of custody records, including all records relating to shipment, receipt and invoicing.
137.	The certification body should have documented procedures defining auditing methods and periodicity of audits
138.	Any breach or apparent breach of the chain of custody identified during an inspection/audit should be explicitly recorded in the inspection/audit report
139.	All inspection/audit records should be incorporated into a written inspection/audit report that is available to pertinent parties and filed at the certification body office.
140.	The inspection/audit report should contain: the date of the inspection/audit; the name(s) of the person(s) responsible for the report; the names and addresses of the sites inspected/audited; the scope of the inspection/audit; comments on the conformity of the client with the chain of custody requirements.
141.	The certification body, accreditation body or owner of the ecolabelling scheme should have documented procedures describing the requirements, restrictions or limitations on the use of symbols or logos indicating that a fish or fishery product comes from a sustainable fishery.
142.	The certification body, accreditation body or owner of the ecolabelling scheme should not issue any license to affix its mark/claim/logo or issue any certificate for any fishery or fishery product unless it is assured that the product bearing it is in fact produced from certified sources.
143.	The certification body, accreditation body or owner of the ecolabelling scheme is responsible that no fraudulent or misleading use is made with the use and display of its certification mark and logos.
144.	If the certification body, accreditation body or owner of the ecolabelling scheme confers the right to use a symbol or logo to indicate certification, the fishery and any fish or fishery product from such fishery may use the specified symbol or logo only as authorized in writing by it.
145.	The certification body, accreditation body or owner of the ecolabelling scheme should take suitable action to deal with incorrect references to the certification system or misleading use of symbols and logos found in advertisements, catalogues, et cetera.
146.	All certificates issued should include specific information (see guidelines).

147.	The accreditation body or owner of the ecolabelling scheme should have a written policy and procedures, applicable to accredited certification bodies, for dealing with any complaints and appeals from involved parties in relation to any aspect of certification or de-certification.
148.	These procedures should include an independent and impartial committee to respond to any complaint
149.	The above does not exclude recourse to other forms of legal and administrative processes as provided for in national legislation or international law
150.	The certification body, accreditation body or promoter/owner of the ecolabelling scheme should:- keep a record of all complaints and appeals, and remedial actions related to certification;- take appropriate corrective and preventive action;- assess the effectiveness of remedial actions; safeguard confidentiality of information obtained during the investigation and resolution of complaints and appeals concerning certification.
151.	Information on procedures for handling of complaints and appeals concerning certification should be made publicly available.

Bijlage 3

Niet-behandelde FAO-richtlijnen

Niet-behandelde FAO-richtlijnen	
2.5	Be non-discriminatory, do not create unnecessary obstacles to trade and allow for fair trade and competition.
2.9	Be considered equivalent if consistent with these guidelines.
2.10	Be based on the best scientific evidence available, also taking into account traditional knowledge provided that its validity can be objectively verified.
2.11	Be practical, viable and verifiable.
2.13	Provide for clarity.
2.14	Be based, at a minimum, on the minimum substantive requirements, criteria and procedures outlined in these guidelines.
3.	The principle of transparency should apply to all aspects of an ecolabelling scheme including its organizational structure and financial arrangements.
4.	Requirements, criteria have to be applied equally for developed, transition and developing countries.
5.	Recognize that the involvement of States in ecolabelling schemes is desirable and should be encouraged.
6.	States, RFMOs, et cetera should provide financial and technical assistance to developing countries and countries in transition to allow them to participate in schemes.
7-25	<i>Are definitions.</i>
26-32	<i>Concern criteria regarding fisheries management systems, stocks and ecosystem consideration and methodology for assessing stocks.</i>
34 and 35	<i>Explain the above in more detail.</i>
36	<i>Explains the structure of the procedural guidelines.</i>
37 and 38	<i>Explain options for governance.</i>
40 and 41	Describe the purpose of standards.
42	Is a repetition of 2.1.
43.	The normative basis for standard development, includes: ISO/IEC Guide 59, WTO TBT, Annex 3, FAO 1998, and ISEAL.
44.	A standard setting organization or arrangement is assigned with the tasks of setting, reviewing, revising, assessing, verifying and approving standards These tasks can be fulfilled through a specialized standard-setting body or through another suitable arrangement.
46.	Transparency in the development of standards is necessary to guarantee and to ensure consistency with relevant international standards and to facilitate access, and participation of all interested parties, especially those of developing countries and countries in transition.
48	A standard is under preparation from the moment a decision has been taken to develop, review or revise a standard until that standard has been adopted (definition).
50.	At least once every six months, the standard-setting organization or arrangement should publish a work programme containing its name, address, the list of standards currently under preparation; the list of standards currently under reviewing or revision; the list of standards which were adopted in the preceding period.
55.	Interested parties should be associated in the standard-setting tasks through an appropriate consultation forum or be made aware of an appropriate alternative mechanisms by which they can participate.
62.	The procedural and methodological approach for setting standards should also be updated in the light of scientific and technical progress and of the experience gained in standard setting of sustainable fisheries.
63.	In developing and revising standards, an appropriate procedure should be put in place to validate the standard vis-à-vis the minimum requirements for sustainable marine fisheries as laid out in these guidelines. Validation is also required to ensure that standards do not encompass criteria or requirements that are of no relevance for sustainable fisheries and could cause unnecessary barriers of trade or mislead the consumer.

Niet-behandelde FAO-richtlijnen
--

<i>65-99 Include guidelines for accreditation bodies.</i>
---

104. SO Guide 62, <i>General Requirements for bodies operating assessment and certification/registration of quality systems</i> . 1996 (see 105).
---

106. WTO. Agreement on Technical Barriers to Trade, Article 5.
--

Het LEI ontwikkelt voor overheden en bedrijfsleven economische kennis op het gebied van voedsel, landbouw en groene ruimte. Met onafhankelijk onderzoek biedt het zijn afnemers houvast voor maatschappelijk en strategisch verantwoorde beleidskeuzes.

Het LEI is een onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre). Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

Meer informatie: www.lei.wur.nl